

**დანაშაულობის პრევენციის ცნება და მისი, როგორც
გლობალური პრობლემის განხილვა
საერთაშორისო აქტებში**

მე-XX საუკუნის შუა წლებიდან გლობალიზაციამ ერების სოციალური, ეკონომიკური და პოლიტიკური სფეროები მოიცვა. გაჩნდა წინააღმდეგობრივი პროცესები, რომელთა გადალახვა არც ერთ სახელმწიფოს არ ძალუძდა [2].

ამასთან დაკავშირებით, განსაკუთრებულ ხასიათს იძენს დანაშაულობის კანონზომიერება. მასშტაბურ ხასიათს იღებს ჩრდილოვანი ეკონომიკისა და პოლიტიკის გლობალიზაცია, დანაშაულობა იძენს საერთაშორისო და ტრანსნაციონალურ ხასიათს. თავის მხრივ, ვითარდება პროტესტის გლობალიზაცია და ჩნდება ალტერნატივების ძიების აუცილებლობა, ღრმავდება პოლიტიკის ე.წ. „პრივატიზაციის“ მცდელობები, ბაზარი შეუფერხებლად იჭრება სოციალურ და სულიერ სფეროებში.

მსოფლიოში მიმდინარე პროცესების შედეგად, დანაშაულობა სულ უფრო მეტად იკვეთება, როგორც გლობალიზაციის პრობლემა, როგორც ტრანსნაციონალური „სოციუმი“, რომელიც ცხოვრობს საკუთარი კანონზომიერებებით და საეჭვოა, რომ ცალკე აღებულმა რომელიმე ქვეყანამ შეძლოს მასზე გავლენის მოხდენა [6].

დანაშაულობა ნელ-ნელა საერთაშორისო პრობლემად იკვეთებოდა და მის მიმართ ინტერესი ძირითადად განპირობებული იყო დანაშაულობის ტრანსნაციონალური ფორმების განვითარებით, რომლებმაც თავი მე – XX საუკუნის 70 – იან წლებში იჩინეს.

პირველად ამ პრობლემას გაერომ ყურადღება მიაპყრო 1975 წლის ჟენევის კონგრესზე, სადაც აღიარებული იქნა, რომ დანაშაულობა საერთაშორისო ბიზნესის ფორმით უფრო საერიოზულ საფრთხეს წარმოადგენს, ვიდრე დანაშაულებრივი ქმედებების ტრადიციული ფორმები. გამოიკვეთა მისი ძირითადი ნიშნები:

- დანაშაულებრივი საქმიანობის განხორციელება ეკონომიკური სარგებლის მიღების მიზნით;
- კავშირი ორგანიზაციათა გარკვეულ ფორმებთან;
- პროფესიული ან თანამდებობრივი საქმიანობის გამოყენება;
- მოცემული დანაშაულობის სუბიექტების მაღალი სოციალური მდგომარეობა.

„თეთრსაყელოიანთა“ დანაშაულობა განხილული იქნა, როგორც ბიზნესის ფორმა შიდასახელმწიფოებრივ და საერთაშორისო დონეზე. ორგანიზებულ დანაშაულთან და ტერორიზმთან ბრძოლაში კონგრესმა მიიღო რიგი რეკომენდაციები, ნარკოტიკული საშუალებების არაკანონიერ ბრუნვასთან ბრძოლის ახალი საერთაშორისო კონვენციის შემუშავების ჩათვლით, რომელიც ითვალისწინებს ექსტრადიციის და ურთიერთდახმარების

შეთანხმების გაუმჯობესებულ მეთოდებს. ამასთან ერთად, კონგრესზე ხაზი გაესვა, რომ საერთაშორისო ტერორიზმთან ბრძოლაში აუცილებელია:

- a) საყოველთაო იურისდიქციის გავრცელება ისეთ დანაშაულზე, როგორც ეს გაკეთდა საჰაერო მეკობრეობის წინააღმდეგ, განსაკუთრებით თუ ის საფრთხეს უქმნის უდანაშაულო ადამიანთა სიცოცხლეს;
- b) დამნაშავეთა გადაცემის კანონის დაცვის უზრუნველყოფა;
- g) ოპერატიული შესაძლებლობების განვითარება და ტექნიკური თანამშრომლობის გამყარება სისხლის სამართლის პოლიციის ჩარჩოებში (ინტერპოლი) ინფორმაციის და დახმარების ურთიერთგაცვლის გზით [7].

კონგრესზე დასახული „თერთსაყელოიანთა“ დანაშაულობისადმი მიდგომამ შემდგომი განვითარება დასავლეთის კრიმინოლოგიაში ჰპოვა, მაგრამ სატერლენდის განმარტებისაგან განსხვავებით, მეცნიერები ცდილობენ მასთვის უფრო ფართო განმარტების მიცემას. ბოლოს და ბოლოს, „თერთსაყელოიანთა“ ცნება იმდენად გაურკვეველი იყო, რომ მისი გამოყენება ნებისმიერი ადამიანის მიმართ იყო შესაძლებელი.

ამასთან ნათელი იყო, რომ „თერთსაყელოიანთა“ დანაშაულობაში კორპორაციის შორს მიმავალი ინტერესები იკვეთებოდა, რომლებიც სცილდებოდა სახელმწიფო ინტერესების საზღვრებს [5, 291].

კრიმინოლოგიური თვალსაზრისით, გაეროს მეხუთე კონგრესის რეკომენდაციები საინტერესოა იმიტომ, რომ მათ სტიმული მისცეს დანაშაულობის გლობალიზაციის მიზეზების განხილვას. ამავე დროს კონგრესმა დასახა „თერთსაყელოიანთა“ დანაშაულობის და საერთაშორისო ბიზნესის კავშირის ხაზი და ამგვარად სტიმული მისცა დანაშაულობის კაზუალურ ანალიზს. ამ თვალსაზრისით შეიძლება ითქვას, რომ კონგრესის რეკომენდაციები ატარებდნენ შორს მიმავალ სოციალურ ხასიათს, მაგრამ თავს იჩენდნენ პრობლემის სხვა ასპექტები.

ეკონომიკური დანაშაული ვითარდებოდა და ტრანსნაციონალურ ხასიათს იღებდა სწორედ იმიტომ, რომ ის კანონის წვდომის ფარგლებს გარეთ რჩებოდა. მეტიც, ეკონომიკური დანაშაულობის ჩადენისას ეკონომიკური ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება და პოლიტიკური ძალაუფლების ხელში ჩაგდება სულ უფრო საგრძნობი ხდებოდა. ნაციონალურ კანონმდებლობათა არასრულყოფილების მიზეზით საგამომიებო და სასამართლო ორგანიზაციებს არ შეეძლოთ ქმედითი ღონისძიებების განხორციელება დანაშაულის აღსაკვეთად. ეს თემა განხილული იქნა გაეროს მეექვსე კონგრესზე (კარაკასი 1980წ). რომელზეც განსაკუთრებით იქნა ყურადღება გამახვილებული ეკონომიკრი დანაშაულის მაღალ ლატენტურობაზე [8].

„თერთსაყელოიანთა“ დანაშაულობასთან ბრძოლის დონიდან ეკონომიკურ დანაშაულებთან ბრძოლის დონეზე გადასვლა განხორციელდა გაეროს მეშვიდე კონგრესზე, რომელმაც აღნიშნული პრობლემა კიდევ უფრო ფართო ჩარჩოებში განიხილა. მილანის გეგმაში აღნიშნული იყო, რომ, ტრადიციული ფორმების გარდა, დადგა დანაშაულის ახალი ფორმების გამოკვლევის დრო. დანაშაულობა სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენდა როგორც ეროვნულ, ასევე, რიგ შემთხვევაში, საერთაშორისო მასშტაბებითაც. დანაშაულობის ზოგიერთ ფორმას შეეძლო ხელი შეეშალა ერების პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული განვითარებისთვის და საფრთხე შეექმნა ადამიანთა უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებებისათვის. ამ საგანგებო ფორმებს კონგრესმა მიაკუთვნა ის ფაქტი, რომ ორგანიზებული დანაშაულობა ფიტავს საზოგადოებას და მის დესტაბილიზაციას იწვევს.

ამასთან, როგორც აღინიშნა, აუცილებელია, ყურადღება დაეთმოს შესაძლო ურთიერთკავშირს დანაშაულობასა და ცალკეულ ასპექტს შორის, როგორცაა მოსახლეობის სტრუქტურა და მისი მატება, ინდუსტრიალიზაცია, საბინაო საკითხები და შესაძლებლობები შრომითი დასაქმების სფეროში [9].

1990 წელს ჰავანაში ჩატარებული მერვე კონგრესი უფრო მეტად შეეხო დანაშაულობის გლობალიზაციის საკითხებს. კონგრესზე ასევე აღინიშნა, რომ ორგანიზებული დანაშაულობა საშიშროებას უქმნის ეროვნულ და საერთაშორისო უსაფრთხოებასა თუ სტაბილურობას და პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ხელისუფლებაზე ფრონტალურ თავდასხმას ახორციელებს, აგრეთვე საფრთხეს უქმნის თვით სახელმწიფოებრიობას. ის არღვევს სოციალური და ეკონომიკური ინსტიტუტების ნორმალურ ფუნქციონირებას და სახელს უფუჭებს მათ, რაც იწვევს დემოკრატიული პროცესების მიმართ ნდობის დაკარგვას. იგი ძირს უთხრის განვითარების პროცესს და ნულზე დაჰყავს მიღწეული წარმატებები, მსხვერპლის მდგომარეობაში აგდებს ქვეყნების მოსახლეობას და ექსპლუატაციას უწევს რა ადამიანების საქმიანობას, შემოსავალსაც იღებს აქედან. ის აიძულებს მოსახლეობის სხვადასხვა ფენას, ჩაებას ურთიერთდაკავშირებულ დანაშაულებრივ საქმიანობებში. აღსანიშნავი და მნიშვნელოვანია ის, რომ კონგრესზე პირველად იქნა შემოტანილი „დანაშაულებრივი კომერციული გარიგებების“ ცნება და დაფიქსირდა, რომ ამ გარიგებებმა „მთელი მსოფლიო მოიცვა“. კონგრესზე ითქვა, რომ ბოლო ათწლეულებში აღინიშნება ტრანსნაციონალური დანაშაულობის სწრაფი ზრდა და ამ ტენდენციას სტიმულს აძლევს ტექნოლოგიებისა და კავშირგაბმულობის საშუალებების განვითარება, ასევე საერთაშორისო კომერციული და ეკონომიკური საქმიანობის, გადაზიდვებისა და ტურიზმის უპრეცედენტო ზრდა. ტრანსნაციონალური დანაშაულებრივი ორგანიზაციები ეფექტურად იყენებენ ამ ახალ და უფრო მოქნილ საერთაშორისო მდგომარეობას და შედეგად დანაშაულობის მასშტაბი არა მარტო იზრდება, არამედ უფრო შემოსავლიანიც ხდება.

ორგანიზებული დანაშაულობის ინტერნაციონალიზაცია აისახება ნარკოტიკული საშუალებების, მოპარული ნივთების, იარაღის და სხვა უკანონო საქონლისა თუ მომსახურების მსოფლიო ბაზრების ზრდა-გავრცელებაში, სადაც ეს საქონელი ხდება დანაშაულებრივი კომერციული გარიგებების ქსელის მეშვეობით, რომელიც მთელ მსოფლიოს მოედო.

გასული საუკუნის 90-იან წლებში მკაფიო კონტურებს იძენს დანაშაულობის ახალი ფორმა, რომელსაც კრიმინოლოგები ბიზნეს-დანაშაულს უწოდებენ. მისი განვითარების მაჩვენებელია:

- კრიმინალის შეღწევა საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის სფეროში;
- აკრიმატიული საქონლისა და მომსახურების ბრუნვასთან დაკავშირებული ბიზნესის ტრანსნაციონალიზაცია;
- საგადასახადო მუტაციის მქონე დანაშაულთა განვითარება ნორმალური საქონლის და მომსახურების ბრუნვასთან დაკავშირებული ბიზნესის სფეროში;
- სისხლის სამართლის დარღვევების მასობრივი გავრცელება და მათი მსხვილი კორპორაციული ინტერესებისადმი დაქვემდებარება.

ამასთან დაკავშირებით, სწორედ ქაიროს კონგრესზე ბანი ანტონიო დი პიეტრო ამტკიცებდა, რომ „XXI საუკუნის ზღურბლზე დანაშაულობის გლობალური პრობლემების ანალიზს საფუძვლად აუცილებელია დაედოს ცნება - დემოკრატია პასუხისმგებლობის ინტერესებში“, და არა “დემოკრატია სიმდიდრის ინტერესებში”. წინა კონგრესებისგან განსხვავებით, მეცხრე კონგრესი ქვეყნებს სთავაზობდა ერთობლივი ძალისხმევით მოეხდინათ ზომების კოორდინაციის ინტენაციონალიზაცია, შეექმნათ დემოკრატიული ინსტიტუტების თავისებური ველი კორპორაციული ბიზნესის, კრიმინალური სიმბიოზისათვის წინააღმდეგობის გაწევის მიზნით.

დანაშაულობის გლობალიზაციის საკითხი კვლავ წამოიჭრა გაეროს შემდგომ კონგრესზე. დანაშაულობის პრევენციისა და სამართალდამრღვევებისადმი მოპყრობის გაეროს მეათე კონგრესზე (ვენა 2000 წლის 10-17 აპრილი) აღინიშნა, რომ ტრანსნაციონალური დანაშაულობა სერიოზული გამოწვევაა მსოფლიოსთვის მისი მასშტაბების, გამოვლინების ფორმების სწრაფი ზრდისა და აგრეთვე იმის გამო, რომ თავიანთ საქმიანობაში ტრანსნაციონალური დამნაშავეები იყენებენ იგივე ტექნოლოგიებსა და მიღწევებს, რომლებმაც ხელი შეუწეეს კანონიერი საქმიანობის გლობალიზაციას.

ნარკოტიკების ბრუნვასთან, ფულის გათეთრებასთან და უკანონო მიგრაციასთან დაკავშირებული ოპერაციების განხორციელებისთვის ამჟამად ისევე იყენებენ ტელეფონებს, ფაქსის აპარატებს, ინტერნეტს, ჩქაროსნულ და მისაწვდომ სატრანსპორტო საშუალებებს, როგორც ნებისმიერი კანონიერი საქმიანობის დროს. ეს აიხსნება არამარტო დანაშაულების ჩადენის გეოგრაფიული დისტანციურობით, არამედ დამნაშავეების მიერ ნაციონალურ საზღვრებს გარეთ ოპერაციების წარმოებით. აღნიშნული მოვლენა არ ატარებს იზოლირებულ ხასიათს და წარმოადგენს გლობალიზაციის საერთო პროცესის ნაწილს.

მეათე კონგრესზე გამოსვლისას, გაეროს გენერალურმა მდივანმა თავის მოხსენებაში დანაშაულობისა და სისხლის სამართლის სფეროში მსოფლიოში არსებული მდგომარეობის შესახებ, ყურადღება გაამახვილა ტრანსნაციონალურ დანაშაულობაზე გლობალიზაციის კონტექსტში. მან აღნიშნა, რომ ბოლო პერიოდში საერთაშორისო არენაზე არც ერთი ცნება არ განიხილებოდა ისე აქტიურად, როგორც „გლობალიზაცია“. გენერალურმა მდივანმა თავისი მოხსენების მიზნებისათვის მისაღებად მიიჩნია გლობალიზაციის ინტერპრეტაცია პოლიტიკური საზღვრების გაქრობისა და ეკონომიკური ბაზრების გახსნის მოვლენებთან

მიმართებით. მოხსენებაში აღინიშნა, რომ გლობალიზაცია ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე არსებით გავლენას ახდენს დანაშაულობის მდგომარეობაზე. ამასთან, გაეროს ის წევრი ქვეყნები, რომლებმაც მიიღეს ვენის დეკლარაცია დანაშაულისა და სამართლის შესახებ, შემფოთებულები იყვნენ იმით, რომ მძიმე მდგომარეობაში მყოფი არასრულწლოვანი ახალგაზრდები ხშირად იქცეოდნენ სამართალდამრღვევებად ან ადვილ საკბილოდ დანაშაულებრივ დაჯგუფებებში მათი ჩათრევის თვალსაზრისით, მათ შორის, - ისეთ დაჯგუფებებშიც, რომელთა საქმიანობა ტრანსნაციონალურ ორგანიზებულ დანაშაულობას უკავშირდება. მოხსენებაში დაფიქსირდა, რომ აუცილებელია კონტროლების მიღება ამ მზარდი მოვლენის აღსაკვეთად.

ტაილანდში ჩატარდა გაეროს მე-11 კონგრესი, რომელიც დანაშაულობის პრევენციისა და სისხლის სამართლის საკითხებს მიეძღვნა. კონგრესის მონაწილეებმა განიხილეს საერთაშორისო თანამშრომლობის ინტენსიფიკაციის და ეროვნული კანონმდებლობის სრულყოფის ზომები ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის, ნარკოტიკებით ვაჭრობის, საერთაშორისო ტერორიზმისა და კიბერდანაშაულის სფეროში. განსაკუთრებული ყურადღება იქნა გამახვილებული იმაზე, რომ საინფორმაციო-საკომუნიკაციო ტექნოლოგებმა მთელი მსოფლიოს მამტაბით გარდაქმნა საზოგადოების ცხოვრება.

საგანგებოდ იქნა განხილული კიბერტერორიზმის პრობლემები, კონგრესზე ხაზი გაესვა და მეტი ყურადღება დაეთმო ბოლო წლებში არსებულ კავშირს ტერორიზმსა და ინტერნეტს შორის. არსებობს იმის ნიშნები, რომ ინტერნეტს იყენებენ ტერორიზმის დაფინანსების, აგრეთვე ტერორისტული აქტების დაგეგმვისა და განხორციელების, ტერორისტული საქმიანობის პროპაგანდისა და მასში უფრო და უფრო მეტი ადამიანის ჩაბმის მიზნით.

მე-11 კონგრესის მთელი არსი მდგომარეობს იმაში, რომ მან განიხილა დანაშაულობა, როგორც ცივილიზაციების კონფლიქტის პროდუქტი. ბანგკოკის დეკლარაციაში „ურთიერთქმედება და საპასუხო ზომები, სტრატეგიული კავშირები დანაშაულობის პრევენციისა და სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების დარგში“, აღნიშნული იყო, რომ ცივილიზაციებს შორის დიალოგის დარღვევის შედეგად იჩენს თავს ტერორიზმის ყველა ფორმა და გამოვლინება.

უნდა აღინიშნოს, რომ ბანგკოკის დეკლარაციის დებულება მთელი ხუთი წლის მანძილზე მზადდებოდა. 1998 წლის 4 ნოემბერს 53122 რეზოლუციაში ცენტრალურმა ასსამბლემ 2001 წელი ცივილიზაციებს შორის დიალოგის წელიწადად გამოაცხადა.

უნდა აღინიშნოს, რომ დანაშაულობის, როგორც გლობალური პრობლემის მიმართ ცივილიზებულმა მიდგომამ სახელმწიფოებს საშუალება მისცა, გამოსულიყო ნაციონალური პრობლემების ვიწრო ჩარჩოებიდან და ნათელი გახადა, რომ დანაშაულობის პრევენცია კონკრეტული სახელმწიფოს ჩარჩოებში უნდა ისახავდეს შემდეგ მიზნებს - საყოველთაო მონაწილეობას, თანასწორობას, ერთობას, სამართლიანობასა და ადამიანებს შორის მხარდაჭერას, ცივილიზაციებს შორის ურთიერთგაგებასა და ურთიერთპატივისცემას, ურთიერთგამდიდრებასა და ცოდნის გაღრმავებას, აგრეთვე ყველა ერის ცივილიზაციის სიბრძნის შეცნობას.

მე-11 კონგრესზე დაგეგმილი დანაშაულობის გლობალური განხილვის იდეა კიდევ უფრო განვითარდა მე-12 კონგრესზე, რომლის ძირითადი თემა გახლდათ: „კომპლექსური სტრატეგიები გლობალური გამოწვევების საპასუხოდ, დანაშაულობის პრევენციის და სისხლის სამართლის სისტემები და მათი განვითარება ცვალებად სამყაროში.“

კონგრესის დღის წესრიგში შედიოდა რვა ძირითადი პუნქტი:

1. ბავშვები, ახალგაზრდები და დანაშაულობა;
2. ტერორიზმი;
3. დანაშაულობის პრევენცია;
4. მიგრანტების კონტრაბანდა და ადამიანით ვაჭრობა;
5. ფულის გათეთრება;
6. კიბერდანაშაული;
7. საერთაშორისო თანამშრომლობა დანაშაულობასთან ბრძოლაში და
8. ძალადობა მიგრანტებისა და მათი ოჯახებს მიმართ.

ამასთან, აღნიშნული პრობლემების გადაწყვეტის მიზნით დასახულ იქნა მასშტაბური ამოცანა - უსაფრთხოების გლობალური კულტურის შექმნა, რომლის ჩარჩოებში გათვალისწინებული იქნებოდა ყველა, მათ შორის, განვითარებადი ქვეყნების მოთხოვნილებები [11].

შეჯამებისათვის აუცილებელია მოვიყვანოთ ნარკოტიკების დარგში გაეროს აღმასრულებელი დირექტორის, ანტონიო მარია კოსტას მიერ გაკეთებული დასკვნები, რომელთა მიხედვითაც, დანაშაულობა, განსაკუთრებით მისი ორგანიზებული ფორმები ატარებენ გლობალურ ხასიათს და ისინი საფრთხეს უქმნიან ცალკეული სახელმწიფოს სუვერენიტეტს, რის გამოც გაეროს უჩნდება საგანგებო ვალდებულება, განახორციელოს კოორდინირებული მოქმედებები ფულის გათეთრებასთან და კორუფციასთან ბრძოლის კუთხით. ანგარიშში აღინიშნა, რომ დანაშაულებრივი დაჯგუფებები ნარკოტიკების, იარაღის, ადამიანების, საქონლის, კონტრაბანდული საქონლის (პროდუქციის) უკანონო ბრუნვიდან, აგრეთვე საზღვაო მეკობრეობიდან და კიბერდანაშაულის ჩადენიდან ყოველწლიურად მილიარდობით დოლარს იღებენ.

როგორც კონგრესზე აღინიშნა, საფრთხე არამარტო ეკონომიკურ ხასიათს ატარებს. დანაშაულებრივი და ძალის გამოყენების გზით მიღებული შემოსავლები ხმარდება არჩევნებზე, პოლიტიკურ და საომარ საკითხებზე გავლენის მოპოვებას და მსოფლიოში იქმნება უკანონო საქონლის უმსხვილესი ბაზარი. შესაბამისად, არ შეიძლება ამ პრობლემის სათანადოდ არ შეფასება, განსაკუთრებით ღარიბ ქვეყნებთან მიმართებით, რომლებსაც არ

მაღუმთ, დამოუკიდებლად დაიცვან თავი. ამავე მიმართულებით მოქმედებს ფულის გათეთრება და კორუფციაც.

ანგარიშის საკვანძო ელემენტებს წარმოადგენდა შემდეგი მონაცემები:

1. ევროპაში დაახლოებით 400.000 ადამიანია ადამიანით ვაჭრობისა და სექს-ინდუსტრიის მსხვერპლი და მათგან მიღებული წლიური შემოსავალი დაახლოებით 3 მილიარდ აშშ დოლარს შედგენს;
2. კონტრაბანდისტები ყოველწლიურად დაახლოებით 6,6 მილიარდ აშშ დოლარს იღებენ აფრიკიდან ევროპაში და ლათინური ამერიკიდან ამერიკის შეერთებულ შტატებში ადამიანების უკანონო მიგრაციიდან;
3. ევროპა ჰეროინის უმსხვილეს რეგიონულ ბაზარს წარმოადგენს (20 მლრდ.), ხოლო რუსეთი - მსოფლიოში უმსხვილესი მომხმარებელია (70 ტონა);
4. ტრეფიკის ფულის უმეტესი ნაწილი მიმღებ ქვეყნებში მიემართება;
5. აფრიკაში არსებული შემოწმებელი მედიკამენტების ნახევარზე მეტი კონტრაბანდულია, რაც დაავადებების შემცირების ნაცვლად, მათი რიცხვის ზრდას იწვევს.

ნაციონალური დანაშაულობის სპეციფიკის მიუხედავად, გლობალიზაციის პროცესებმა გამოკვეთა დღევანდელი დღისთვის დანაშაულობის განსაზღვრულ სახეებთან ბრძოლის ყველაზე აქტუალური პრობლემები, რომლებიც საერთოა მსოფლიო ქვეყნებისათვის.

ზემოაღნიშნულის შესაბამისად, გამოიყოფა დანაშაულობის ყველაზე აქტუალური სახეები, რომლებიც მსოფლიო საზოგადოებისთვის საფრთხეს წარმოადგენენ: საერთაშორისო ტერორიზმის გამოვლინების მრავალფეროვანი ფორმები; ნარკოტიკული და ფსიქოტროპული ნივთიერებების უკანონო ბრუნვა; მონებით ვაჭრობა და განსაკუთრებით – ქალებით და ბავშვებით ვაჭრობა, ძირითადად მათი სექსუალური ექსპლუატაციის მიზნით; კორუფცია; დანაშაულებრივი გზით შეძენილი ფულადი სახსრების ან სხვა ქონების ლეგალიზაცია, ანუ გათეთრება [4].

დანაშაულობის განხილვა გლობალურ პრობლემად განსაზღვრავს საერთაშორისო აქტებში პრევენციული ზომების ძირითად მიმართულებებს. ძირითადად, ისინი განსხვავდება დანაშაულობის ფორმების მიხედვით. უმნიშვნელოვანესი პრევენციული ზომების რიცხვს განეკუთვნება:

საერთაშორისო ტერორიზმთან ბრძოლის მეთოდები - საერთაშორისო სამართლებრივ აქტებში ეს ზომები ასახულია შესაბამის კონვენციებში, როგორცაა:

- ევროპის საბჭოს 1977 წლის კონვენცია ტერორიზმთან ბრძოლის შესახებ;

- 1970 წლის კონვენცია საჰაერო ხომალდების უკანონო შეპყრობასთან ბრძოლის შესახებ;
- 1971 წლის კონვენცია სამოქალაქო ავიაციის უსაფრთხოების წინააღმდეგ მიმართულ არაკანონიერ აქტებთან ბრძოლის შესახებ;
- კონვენცია დანაშაულობის პრევენციისა და დასჯის შესახებ საერთაშორისო დაცვით მოსარგებლე პირთა წინააღმდეგ, მათ შორის დიპლომატიურ აგენტებთან მიმართებით, 1973წ;
- საერთაშორისო კონვენცია მძევლების შეპყრობის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ, 1979წ;
- კონვენცია ბირთვული მასალის ფიზიკური დაცვის შესახებ, 1980წ;
- 1994 წლის გაეროს გენერალური ასამბლეის დეკლარაცია საერთაშორისო ტერორიზმის ლიკვიდაციის ზომების შესახებ და 1996 წლის დეკლარაცია, რომელიც მას სრულყოფს;
- საერთაშორისო კონვენცია ტერორიზმის დაფინანსების წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ, 1999წ;
- ტერორიზმთან, სეპარატიზმთან და ექსტრემიზმთან ბრძოლის 2001 წლის კონვენცია;

ზემოაღნიშნული კონვენციები განსაზღვრავენ ტერორიზმის ნიშნებს და ამასთან ტერორიზმის არც ერთი გამოვლიონება არ განიხილება მათში, როგორც პოლიტიკური დანაშაული, რომელიც გამოწვეულია პოლიტიკური და რელიგიური მოტივებით. ამასთან, კონვენციებში ჩამოყალიბებულია ერთი სახელმწიფოს მიერ მეორე სახელმწიფოსთვის ტერორისტების გაცემის წესები და პროცედურები.

უნდა აღინიშნოს, რომ კონვენციებმა დადებითი გავლენა მოახდინა ტერორიზმთან ბრძოლის სამართლებრივი ბაზის შექმნაზე საქართველოში, ვინაიდან საქართველოს სისხლის სამართალში ტერორისტული ორგანიზაციების და ტერორისტული აქტების დაფინანსების სხვადასხვა ფორმის მიმართ შემოღებულ იქნა სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის ნორმები.

უმნიშვნელოვანეს პრევენციულ ზომებს მიეკუთვნება ნარკოტიკული და ფსიქოტროპული ნივთიერებების უკანონო ბრუნვასთან ბრძოლის ზომები და ამ საკითხის მარეგლამენტებელ საერთაშორისო აქტებს განეკუთვნება:

- ერთიანი კონვენცია ნარკოტიკული საშუალებების შესახებ, 1961წ (1972 წლის პროტოკოლით შეტანილი შესაბამისი შესწორებებით);
- კონვენცია ფსიქოტროპული ნივთიერებების შესახებ, 1971წ;
- გაეროს კონვენცია ნარკოტიკული საშუალებების და ფსიქოტროპული ნივთიერებების უკანონო ბრუნვის შესახებ, 1988წ;

ზემოაღნიშნული კონვენციების ძირითადი დებულებები ორგანულად შევიდა მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის კანონმდებლობაში და ეს საკითხი მეცნიერთა მრავალ ნაშრომშია ასახული.

მონებით ვაჭრობა, ქალებით და ბავშვებით ვაჭრობა-უპირატესად სექსუალურ ბიზნესში.

ამ პრობლემის აქტუალობაზე მეტყველებს თუნდაც ის ფაქტი, რომ ამ ბოლო 10 წლის განმავლობაში კრიმინოლოგები სულ უფრო ხშირად იყენებენ კომპლექსურ მიდგომას და ცდილობენ ღრმად გაანალიზონ ქალებით და ბავშვებით ვაჭრობის დეტერმინაცია. მე-XX საუკუნეში მიღებული იქნა 15-ზე მეტი კონვენცია, დეკლარაცია და რეზოლუცია, რომლებიც ითვალისწინებენ ადამიანით ვაჭრობისთვის წინააღმდეგობის გაწევის სხვადასხვა ზომებს.

კორუფცია. აღნიშნული პრობლემა საკმაოდ მწვავედ დგას ყველა ქვეყნის წინაშე, მათ შორის, იმ ქვეყნებისა, რომლებიც, როგორც წესი, დემოკრატიულ, ეკონომიკურ და სოციალური კეთილდღეობის ქვეყნებად ითვლება (საკმარისია გავიხსენოთ გახმაურებული პოლიტიკური სკანდალები და სასამართლო პროცესები რეზიდენტებზე, მთავრობათა მეთაურებზე, მინისტრებზე იტალიაში, იაპონიაში, სამხრეთ კორეაში, ისრაელში). როგორც ცნობილია (თუნდაც მასობრივი ინფორმაციის საშუალებით), ეს პრობლემა განსაკუთრებით სიცოცხლის უნარიანია თანამედროვე რუსეთში. საერთაშორისო საზოგადოება ცდილობს, გამონახოს ამ ბოროტებასთან ბრძოლის სამართლებრივი საშუალებები. ამ მიმართულებით გამოქვეყნებულია მრავალი ნაშრომი [1].

დანაშაულებრივი გზით მიღებული ფულადი სახსრების ან სხვა სახის ქონების ლეგალიზაცია (გათეთრება). დანაშაულებრივი საქმიანობის ამ სახეობათა წინააღმდეგ ბრძოლისკენ მიმართულ საერთაშორისო სამართლებრივ აქტებს წარმოადგენს:

- ევროპის საბჭოს 1990 წლის კონვენცია დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლების გათეთრების, გამოვლენისა და კონფისკაციის შესახებ და
- გაეროს 2000 წლის კონვენცია ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულობის წინააღმდეგ. აღნიშნული სამართლებრივი აქტები განსაზღვრავენ (აკონტროლებენ): დანაშაულებრივი საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლის ცნებას; საერთაშორისო თანამშრომლობის პრინციპებს აღნიშნულ დანაშაულთან ბრძოლაში; ურთიერთდახმარების ხასიათს განსახილველ დანაშაულთან გამომიებისას და სამართლებრივი დახმარების სხვა აქტებს მითითებული კატეგორიის საქმეებთან დაკავშირებით.

საქართველოს კანონმდებლობაში ასახულია დასახელებული კონვენციების ძირითადი დებულებები. უნდა აღინიშნოს, რომ ტერორიზმის და მისი დაფინანსების, კორუფციის, დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლების ლეგალიზაციის წინააღმდეგ მიმართული ძირითადი საერთაშორისო კონვენციები ურჩევენ წევრ სახელმწიფოებს თავიანთ კანონმდებლობაში იურიდიული პირების სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის გათვალისწინებას. ზოგიერთ ქვეყნებში, მაგალითად, აშშ –ში, კანადაში, საფრანგეთში, ინგლისში, ჰოლანდიაში აღნიშნული რეკომენდაციები შესრულებულია.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, თემის შეჯამებისთვის, შეგვიძლია მითითება გავაკეთოთ „მილანის სამოქმედო გეგმაზე“, რომელშიც აღინიშნა, რომ დანაშაულობა წარმოადგენს სერიოზულ ეროვნულ პრობლემას, რიგ შემთხვევაში კი, საერთაშორისო მასშტაბებში,

დანაშაულის ზოგიერთი ფორმა (ტრეფიკინგი, ტერორიზმი, ნარკობიზნესი) აფერხებს ერების პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ განვითარებას და საფრთხის ქვეშ აყენებს ადამიანთა უფლებებს, ძირითად თავისუფლებებს, აგრეთვე მშვიდობას, სტაბილურობასა და უსაფრთხოებას. მსოფლიო ფორუმი, რომელსაც წარმოადგენს გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, მოწოდებულია შეასრულოს მნიშვნელოვანი პრევენციული როლი და გაზარდოს ამ სფეროში მის მიერ შეტანილი წვლილის ეფექტურობა. ამასთან დაკავშირებით, ვ. ლუნეევი შემთხვევით არ აღნიშნავდა, რომ შეიძლება ვისაუბროთ გლობალიზაციის არსებით და სპეციფიკურ წვლილზე სულ მცირე რვა კრიმინოლოგიურად მნიშვნელოვნად ასპექტში:

- 1) დანაშაულობის მაღალ დონეში და თავისებურ სტრუქტურაში მსოფლიოსა და ცალკეულ ქვეყნებში;
- 2) დანაშაულობის და მისი სხვადასხვა სახეობების მიზეზებისა და პირობების ერთობლიობაში;
- 3) დამნაშავეთა პიროვნებების თავისებურებებში;
- 4) საშიში საქმიანობის ახალი ფორმებისა და სახეობების წარმოშობაში;
- 5) სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში დანაშაულის სპეციფიკური სფეროს გაფართოებაში;
- 6) ტრანსნაციონალურ (განსაკუთრებით ორგანიზებულ და ტერორისტულ) დანაშაულობაში;
- 7) ტრანსნაციონალურ დანაშაულობის წინააღმდეგ საერთაშორისო თანამშრომლობის იძულებით გაფართოებაში;
- 8) დანაშაულობის პრევენციის შინაარსსა და ორგანიზებაში.

მაშასადამე, შეიძლება ითქვას, რომ შემდგომი გლობალიზაციის პროცესში კრიმინოლოგიისა და სისხლის სამართლის ყველა შემადგენელმა ნაწილმა შესაძლოა განიცადოს ან უკვე განიცადის შესამჩნევ და კრიმინოლოგიურად მნიშვნელოვან ცვლილებებს. ამ ტენდენციაზე მრავალი მეცნიერის კვლევები მიუთითებენ. [3, 110]

გამოყენებული ლიტერატურა

1. გამყრელიძე ო., ლლონტი გ. და ავტორთა კოლექტივი. 2011. *კორუფცია საქართველოში, კრიმინოლოგიური ანალიზი და სასამართლო პრაქტიკის კომენტარი*. თბილისი: პოლიგრაფი.
2. Бжезинский З. 2000. *Шахматная доска*. Перевод с английского М.
3. Лунеев В. 2007. *Эпоха глобализации и преступность*. М.: Нория стр.110
4. Лунеев В. Глобализация и преступность. Доклад на Московском форуме, 22-24 января 2003 г. *Государство и Право* М. 2003 №6 стр.
5. Кайзер Т. 1979. *Криминология. Введение в основы* М.
6. Михайлевский Р. 2009. *Преступление, Закон и социальные изменения*.
7. Fifth UN Congress on the prevention of crime And treatment of offenders– Geneva 12 September 1975 . <http://www.asc41.com/UN-Congress/5th>

8. Sixth UN Congress on the Prevention of Crime and Treatment of Offenders Caracas, Venezuela 25 August - 5 September 1980
9. Seventh UN congress on the Prevention of crime and Treatment of offenders – Milan. Italy 1985
26.08. Ninth UN Congress on the Prevention of Crime and Treatment of Offenders" Cairo, Egypt 28 April - 5 May 1995
10. Vienna Declaration on Crime and Justice: Meeting the Challenges of the Twenty-first Century Declaration-18-25 April 2005 Al. Cong 203118
11. The Twelfth United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice "Comprehensive strategies for global challenges: crime prevention and criminal justice systems and their development in a changing world" Hosted by the Government of Brazil Salvador, 12-19 April 2010.

Irakli Tskvitaia
Grigol Robakidze University

The Concept of Crime Prevention and Its Discussion as the Global Problem in International Acts

Social, economic and political processes of globalization for all nations and states have been intensively developing since the second half of XX century. Neither of the states can cope with the existing conflicting processes.

Because of the current processes worldwide, crime is identified as a transnational “social medium” establishing its own regularities and none of the states can ever influence it.

Identification of crime gradually became the global problem and attracted the world’s interest as since the 70s of XX century it has developed transnational features.

This problem was first discussed on the Fifth UN Congress on the Prevention of Crime and Treatment of Offenders (Geneva, 1975). The Congress stated that crime camouflaged as international business threatens the world more than the traditional forms of crime. Certain major features of crime were distinguished:

- Committing a profit-oriented crime;
- Relations with different types of organizations;
- Abusing professional high ranks;
- High rank of an offender.

Crime committed by “white colors” was mooted as a form of business on domestic and international levels. The Congress issued an array of recommendations for fighting against an organized crime and terrorism. It also worked out a new international convention against the illegal turnover of drugs

which considers the improved methods of agreement on extradition and mutual assistance. The Congress also emphasized that the following issues are necessary for fighting against terrorism:

- a) Spreading the universal jurisdiction on such crimes that threatens human life as it was done with air piracy;
- b) Ensuring the extradition law;
- c) Developing operational possibilities and strengthening technical collaboration by interchanging information and assistance within the scopes of criminal policy (Interpol).

The approach applied to a crime committed by “white colors” was further developed in criminology of western countries. Unlike Sutherland, contemporary scholars try to define it more broadly.

The 8th Congress held in Havana in 1990 discussed the issues of global crime even more deeply. The Congress also stated that organized crime threatens national and international security and stability, is a frontal attack on political and economic authority and threatens statehood. Organized crime breaks normal functioning of social and economic institutions and blemishes their reputation that results in losing trust in democratic processes. It disrupts the development process and annuls the achieved success; victimizes population and benefits out of exploiting people; enforces all layers of society to be involved in different interrelated crimes. It is important that the Congress introduced the concept “criminal commercial bargaining that involved the whole world”. The Congress declared that transnational crime swiftly increased in the last decade what is stimulated by the development of technologies and means of communication and unprecedented growth of international commercial and economic activities, transportation, tourism.

The result of internationalization of organized crime is that narcotics, stolen stuff, weapon and illegal goods and services are spread in the world market through the net of criminal commercial bargaining.

In the 90s of the last century a new form of crime became vivid. Criminologists define it as business crime. Its characteristic features are as follows:

- Penetration of a criminal into detailed business and the field of foreign economic activities;
- Transnationalization of business related to turnover of illegal goods and services;
- Development of tax evasion crimes in the field of non-collegial business related to the turnover of normal goods and services;
- Growth of violation of criminal law and subjecting it to corporal interests of big businesses.

On Cairo Congress Bani Antonio Di Pietro stated that “At the threshold of XXI century, the basis of the problems of global crime should be – democracy in the interests of responsibility and not democracy in the interests of wealth”. Unlike the previous congresses, the 9th congress offers countries to internalize the coordination of measures with mutual efforts, make the specific environment of democratic institutions to contradict corporate business and intention to criminal symbolism.

The issue of global crime was again focused on the United Nations Tenth Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders (Vienna, 10-17 April, 2000) which stated that transnational crime is a serious challenge for the priority of law referring to the growth of the scale of such crimes of different forms of their detection. Transnational criminals use the same technologies and achievements that, in their turn, stimulated the globalization of legal activities.

Nowadays, telephones, fax machines, internet, air and other means of transportation are used for drug turnover, money laundering and illegal migration as successfully as for any legal activities. The above mentioned is a part of the whole process of globalization.

In his speech "The ongoing situation in criminality and criminal law in the world", the UN Secretary-General focused on transnational crime in the globalization contest. He noted that nothing was discussed as actively as globalization in the last period. The Secretary-General accepted the interpretation of globalization according to which the previously controlled boundaries would be demolished and new economic markets would be opened. He admitted that globalization has essential impact on criminality at national and international levels. Meanwhile, the UN member states, that jointed the Vienna Declaration on crime and law, were concerned about the juvenile crime rate and the fact that due to hard conditions they can easily be inveigled by different gangs.

The 11th Congress held in Thailand considered the issues of crime prevention and criminal justice. The participants of the Congress discussed the importance of strengthening international cooperation and set the measures for improving the national legislation in order to find the better way for fighting against money laundering, drug trade, international terrorism and cybercrime. Special emphasis was made on the fact that international technologies changed societies.

The Congress was also focused on the problems of cyberterrorism. It was stated that the relation of terrorism with internet had been getting more vivid lately. Sometimes, internet is used for financing terrorism, also for planning and committing terroristic acts. Internet pushes people to be involved in terrorism and other crimes.

The essence of the 11th Congress is that it considered criminality as the outcome of the conflict of civilizations. In Bangkok Declaration "Synergies and Responses: Strategic Alliances in Crime Prevention and Criminal Justice" it was stated that as a result of broken dialogue between civilizations all forms of terrorism can be revealed".

The 12th Congress even more developed the global consideration on criminality started on the 11th Congress. The main topic of the 12th Congress was "Comprehensive strategies for global challenges: crime prevention and criminal justice systems and their development in a changing world".

The global objective was exposed to solve the mentioned problem – creating global security culture within the scope of which would be considered the requirements of all states including the developing countries.

In spite of the specificity of national crimes, the globalization processes identified the most urgent problems of fighting against certain types of current crimes which are common for all countries of the world.

Consideration of crimes as a global problem is the main principle of international acts. On the basis of this principle, the international legal acts identify the main terms of preventive measures.

Among the most important preventive measures supported by the international legal acts are as follows:

1. The methods of fighting against international terrorism;
2. The methods of fighting against illegal turnover of narcotic and psychotropic substances;
3. The methods of fighting against slave trading, woman and children trading;
4. The methods of fighting against corruption;
5. The methods of fighting against trafficking;
6. The methods of fighting against money laundering and legalizing other illegal property.

Thus, minding the international practice, it can be concluded that on further stages of globalization all the constituent parts of criminology and criminal justice are undergoing changes essential for criminology. Researches of many scholars can prove this idea.